

EMBERISMERET ÉS ETIKA

11. évfolyam

Évi óraszám: 37

Célok és feladatok

Minden tapasztalatszerzés és gondolkodás végső soron az ember önmegértésének elmélyítését szolgálja. Az etika oktatásának alapvető célja, hogy fogalmi kereteket nyújtson az ember sajátos léthelyzetének és az emberi együttélés alapelveinek értelmezéséhez. Bemutatja az emberi kapcsolatok világát és tudatosítja azokat az értékdilemmákat, melyek a tetteiért felelős lény, az ember sorsától elválaszthatatlanok. Megismertet a helyes magatartás és a jó döntés vezérelveiről, az erények mibenlétéről folyó – civilizációnk történetével egyidős – disputában kielélt főbb álláspontokkal, értékelvekkel és érvelési módokkal.

A tantárgy keretében a környezeti nevelés alábbi szempontjait igyekezünk megvalósítani.

A tanulók

- ismerjék a korábbi etikai rendszerek – elsősorban a különböző vallások, kultúrák – természettel kapcsolatos felfogását;
- a Teremtés Könyve kapcsán gondolják végig az ember helyét: ura-e vagy gondnoka a természetnek, hatalma avagy felelőssége van-e a többi földi lényel szemben?
- lássák, miként jelenik meg a XX. században a nyugati gondolkodásban az élet tisztelete mint alapvető etikai elv (pl. Albert Schweitzer): az élet (a természeti elemek) emberi hasznosságától függetlenül is értéket jelent;
- ismerkedjenek a fogyasztói társadalom kérdéskörével: tájékozódni etikai kötelességünk a „globális” társadalomban, felelősségünk pedig megnövekedett;
- tudják: a kölcsönösség és a felelősség az öko-etika alappillérei.
- vitassák meg: önkorlátozást avagy önmegvalósítást kínál számunkra egy másfajta etika?;
- lássák be a helyhez kötöttség fontosságát;

Fejlesztési követelmények

Az erkölcsi érzék kiművelése a saját magunk és a mások sorsáért viselt felelősség tudatosítása, a választási helyzetek elemzése és az etika alapfogalmainak elsajátítása révén.

Az önálló tájékozódáshoz és a tudatos életvezetéshez szükséges jellemvonások, készségek és ismeretek fejlesztése.

Elemi szintű jártasság elsajátítása az etikai gondolkodás alapkérdéseiben, fejlődésének főbb állomásait és a legfontosabb etikai érvelési módokat illetően.

Az etikai álláspontok megvitatásának képessége, a saját meggyőződés kommunikálásához és a mások meggyőződésének megértéséhez, tiszteletéhez szükséges intellektuális képességek kifejlesztése.

A civilizációnkban általánosan elfogadott etikai és életvezetési normák értelmének sokoldalú megvilágítása.

Belépő tevékenységformák

Mindennapos élethelyzetek, döntési szituációk elemzése. Feladatok, példák az erkölcsi dilemmák felismerésének és értelmezésének gyakoroltatására. Az irodalmi, történelmi stb. tanulmányok során megismert esetek feldolgozása etikai tartalmuk szerint. Szövegelemzés. Irányított viták, szerepjátékok.

TÉMAKÖRÖK TARTALMAK

Az erkölcsi lény 6 óra	A társas lény (csoport és egyén; a tudatos viselkedés eredendő szociális jellege). Normakövetés, szokáserkölc, az individuális etika kialakulása. Én és te. A másik szerepe az öntudatos én kialakulásában. Az öntudat reflexivitása és nyitottsága. Önazonosság és önmegvalósítás a társas kapcsolatokban. Autonómia és egymásra utaltság.
Az erkölcsi cselekedet 6 óra	A szabadság értelmezés különféle bölcséleti iskolák felfogása szerint. A választás szabadsága és az ember felelőssége. A tetteinkért viselt felelősség és a mások sorsáért ránk háruló felelősség összefüggése. Szándék és következmény. Törvény és lelkiismeret. A szenvedés tapasztalata és magyarázatai. Az ember bűnössége és jóra valóssága a keresztény hagyományban. Jó és rossz megkülönböztetésének képessége. Az erkölcsi törvénykezés egyetemességigénye és a lehetséges jó életformák sokfélesége. Materiális és formális etikák.
Az etika megalapozása 2 óra	A tekintélyelvű, természetjogi (teleologikus), kötelesség-, utilitárius, felelősség- és konszenzusetikák érvelési módjának alapjai és összefüggése, az etikai gondolkodás történetéből vett klasszikus példák alapján.
Az erények és a jellem 6 óra	A jellem és az illem. Képességek és erények. Törekvés a jóra (a jó akarat). Önnevelés, önfegyelem. Erkölcsi alapértékek az európai civilizációban: a személyiség integritása, kényszermentesség, kölcsönösség, méltányosság, részvét, tisztelet, odaadás, a szenvedésokozás tilalma. Az alapvető erények. A szeretet forrásai és nemei.
Személy és erkölcs 4 óra	Életcélok és szükségletek. A jólét fogalma. Az élet minősége. A személyes kapcsolatok erkölcsi dilemmái. Családi kapcsolatok, házasság, nemi erkölcs. Barátság, részvét, segítség. Munkaerkölc. Etikus fogyasztás. Példakövetés, példaképek.
Társadalom és erkölcs 6 óra	Etikai közösség és társadalom. Erkölcs és jog eltérő illetékessége. Személyes elkötelezettség és tolerancia. Hazaszeretet. A társadalmi identitás szerkezete. Erkölcs és politika. Törvénytisztelet és a polgári engedetlenség iránti kötelesség. Társadalmi szolidaritás, társadalmi igazságosság. Etika és gazdaság.
Vallás és erkölcs 2 óra	A kereszténység erkölcsi tanításának lényege. Az ó- és újszövetségi etika összefüggése. Az ember léthelyzete és felelőssége a keresztény egyházak és más világvallások felfogása szerint. A keresztény erkölcsi felfogás hatása az európai civilizáció fejlődésére. Valláserkölc és világi etika viszonya. Az etika transzcendens megalapozásának igénye.
Korunk erkölcsi kihívásai 3 óra	A tudományos-technológiai fejlődés etikai dilemmái. A géntechnológiai, a születésszabályozás, a népességgrobbanás, a modern orvoslás, az öregedés és az emberhez méltó halál erkölcsi kérdései.
A globális felelősség kérdései 2 óra	A jövő nemzedékekkel, más lényekkel, illetve az élővilág rendjének és sokféleségének megőrzésével kapcsolatos kötelességeink természete. Vita az állatok jogairól.

Továbbhaladás feltételei

A tanuló ismerje az etika alapfogalmainak jelentését. Tanulja meg felismerni az erkölcsi értékek konfliktusát mindennapos élethelyzetekben. Tudjon érvelni saját etikai meggyőződése mellett. Értse és értelmezze felelősségét a maga és a mások sorsáért, a földi élővilág jövőjéért.